

2026.

március 9-11.

TUDOMÁNYOS KONFERENCIA

ABSZTRAKTFÜZET

**AZ MNM KK –
MAGYAR TERMÉSZETTUDOMÁNYI MÚZEUM**
éves konferenciája a múzeum 2025. évi tudományos
és gyűjteményi tevékenységéről

Felelős kiadó:
dr. habil. Zsigmond Gábor

Magyar Nemzeti Múzeum Közgyűjteményi Központ
Magyar Természettudományi Múzeum (MTM)
1083 Budapest, Ludovika tér 2-6.

© Magyar Nemzeti Múzeum Közgyűjteményi Központ
Magyar Természettudományi Múzeum, 2026

ISBN 978-963-9877-59-7

www.nhmus.hu

Magyar Nemzeti Múzeum
Közgyűjteményi Központ

Magyar Természettudományi Múzeum

PROGRAM | 2026. március 9., hétfő

9³⁰-9⁴⁰ Köszöntő

Vincze Máté közgyűjteményekért és kulturális fejlesztésekért felelős helyettes államtitkár (Kulturális és Innovációs Minisztérium) köszöntő beszéde

ŐSLÉNYTANI ÉS FÖLDTANI TÁR, ÁSVÁNY- ÉS KÖZETTÁR

9⁴⁰-10⁰⁰ dr. Dulai Alfréd

Mecseki középső miocén brachiopodák kutatása

10⁰⁰-10²⁰ dr. Szabó János

A Budai-hegység késő triász csigáiról (tudománytörténeti keretben)

10²⁰-10⁴⁰ Szabó Márton

A Deinas-gyűjtemény utazása: Nidegentől a Ludovika térig

10⁴⁰-11⁰⁰ dr. Vörös Attila

Brachiopodák tömeges felhalmozódása egy 210 millió éves speciális környezetben

11⁰⁰-11²⁰ dr. Szentesi Zoltán

A kréta folyótól a Pannon-tóig

11²⁰-11⁴⁰ dr. Papp Gábor

Tudománytörténeti kutatások valódi és műjubiläumok kapcsán

11⁴⁰-12⁰⁰ Jánosi Melinda

Beszámoló a 2025. évi tudományos és gyűjteményi tevékenységemről

12⁰⁰-13⁰⁰ Ebédszünet

PROGRAM | 2026. március 9., hétfő

NÖVÉNYTÁR

13⁰⁰ - 13²⁰ dr. Bauer Norbert, dr. Somlyay Lajos

Herbáriumi kutatások hasznosulása a Magyarország védett hajtásos növényei című új könyvben

13²⁰ - 13⁴⁰ dr. Buczkó Krisztina

Collectio Algarum 2025

13⁴⁰ - 14⁰⁰ dr. Erdei Boglárka

Gyűjteményi, közművelődési munka és kutatás 2025-ben az Ősnövénygyűjteményben

14⁰⁰ - 14²⁰ dr. Papp Beáta

Eredmények a Kárpát-medence mohadiverzitásának kutatásában

14²⁰ - 14⁴⁰ dr. Tamás Júlia

Gyűjteményi munka és kutatás a Növénytár két közepes példányszámú gyűjteményében (Harasztgyűjtemény; Mag- és Termésgyűjtemény)

14⁴⁰ - 15⁰⁰ Kávészünet

15⁰⁰ - 15²⁰ Hűvös-Récsi Annamária

A Punctelia nemzetség revíziója a Növénytár Zuzmógyűjteményében

15²⁰ - 15⁴⁰ Kardos Luca Viktória

Revízió az Algagyűjteményben

15⁴⁰ - 16⁰⁰ Karikás Maja

A 2025-ben elvégzett gyűjteményi feladatok és a diplomamunkám előkészületei

PROGRAM | 2026. március 10., *kedd*

ÁLLATTÁR

10⁰⁰-10²⁰ dr. Gubányi András

Az északi pocok mozgásmintázatának vizsgálata nemzetközi együttműködésben

10²⁰-10⁴⁰ dr. Bálint Zsolt

Történeti névhordozó típuspéldányok feltárása a Magyar Természettudományi Múzeum Lepkegyűjteményében: Gottlieb Herrich-Schäffer által leírt fajok

10⁴⁰-11⁰⁰ dr. Szél Győző

Tervek és megvalósulások 2025-ben

11⁰⁰-11²⁰ dr. Vas Zoltán

A gyűjteményi és tudományos munka eredményei a Hártvás-szárnyúak gyűjteményében 2025-ben

11²⁰-11⁴⁰ Katona Gergely

Lepkefaunisztikai kutatások a Balkánon: horvátországi eredmények

11⁴⁰-12⁰⁰ Horváth Edit

A Talajzoológiai gyűjteménycsoport 2025-ös éve

12⁰⁰-13⁰⁰ Ebédszünet

13⁰⁰-13²⁰ dr. Nagy Hajnalka

Kiemelkedő gyarapodás a Rákok és egyéb vízi gerinctelenek gyűjteményében

13²⁰-13⁴⁰ Somogyi Anna Ágnes

Így telt 2025 a Szipókás rovarok gyűjteményében és azon túl. Szívvel-lélekkel (és szipókával)

PROGRAM | 2026. március 10., kedd

ÁLLATTÁR

13⁴⁰ - 14⁰⁰ Szőke Viktória

A Kisebb rovarrendek gyűjteményének kutatási témái és eredményei 2025-ben

14⁰⁰ - 14²⁰ dr. Tóth Balázs

A Sterrhinae alcsalád a Kárpát-medencében (Lepidoptera: Geometridae)

14²⁰ - 14⁴⁰ Amri Katalin

Gyűjteményi és tudományos munka a Madárgyűjteményben- és azon túl

14⁴⁰ - 15⁰⁰ Kávészünet

15⁰⁰ - 15²⁰ dr. Cserkész Tamás

2025. évi tudományos és gyűjteményi tevékenységeim

15²⁰ - 15⁴⁰ dr. Vásárhelyi Tamás

Allelocoris ursulae, egy talán már ki is halt, tudományra új faj (Heteroptera: Aradidae)

15⁴⁰ - 16⁰⁰ dr. Csorba Gábor

Az Állattár hét éve a LIFE+ Grassland pályázatban - ásó, kapa és egy nagy könyv

PROGRAM | 2026. március 11., szerda

EMBERTANI TÁR,
MOLEKULÁRIS TAXONÓMIAI LABORATÓRIUM

10⁰⁰ - 10²⁰ Buzár Ágota Magdolna

Beszámoló a thébai magyar ásatáson végzett antropológiai vizsgálatokról

10²⁰ - 10⁴⁰ dr. Évinger Sándor

Zalavár és környéke késő avar és Árpád-kor közötti népességtörténete az antropológiai adatok tükrében

10⁴⁰ - 11⁰⁰ dr. Köhler Kitti Mercédesz

A 2025-ös gyűjteményi, tudományos és közönségkapcsolati tevékenységek bemutatása

11⁰⁰ - 11²⁰ dr. Maár Kitti

Archeogenetikai vizsgálatok a Magyar Természettudományi Múzeumban 2025-ben

11²⁰ - 11⁴⁰ dr. Neparáczki Endre

A Bárdi-projekt első éve

11⁴⁰ - 12⁰⁰ Makoldi Miklós

Miért érdemes az ázsiai hunokat természettudományos módszerekkel is kutatni?

12⁰⁰ - 13⁰⁰ Ebédszünet

PROGRAM | 2026. március 11., szerda

MÁTRA MÚZEUM, BAKONYI TERMÉSZETTUDOMÁNYI MÚZEUM

13⁰⁰ - 13²⁰ dr. Kiss Ádám

A 2025. évi tudományos és gyűjteményi tevékenységem

13²⁰ - 13⁴⁰ Tóth-Ludányi Mercédesz

A tízlábú rákoktól a puhatestűekig - bemutatkozó előadás

13⁴⁰ - 14⁰⁰ dr. Katona Lajos Tamás

A 2025-ös évben végzett tudományos munka a geológiai gyűjteményben

14⁰⁰ - 14²⁰ Kávészünet

ÁSVÁNY- ÉS KŐZETTÁR, ŐSLÉNYTANI ÉS FÖLDTANI TÁR

14²⁰ - 14⁴⁰ Szücs Levente Csaba

Revíziótól egy kuriózumig

14⁴⁰ - 15⁰⁰ dr. Magyar Imre

A klasszikus árpádi típusú pannóniai puhatestű-fauna új előfordulása Pécs területén

15⁰⁰ - 15²⁰ Kovács Zoltán

Önkéntes tudományos és gyűjteményi tevékenységem 2025-ben

Mecseki középső miocén brachiopodák kutatása

DULAI ALFRÉD

Őslénytani és Földtani Tár

Az elmúlt időszakban több publikációban foglalkoztam a mecseki, illetve Mecsek környéki középső miocén brachiopodákkal. Revideáltam a területről származó egyetlen jelentősebb publikáció anyagát. A Matyasovszky által 1880-ban leírt öt új fajról megállapítottam, hogy egyik sem érvényes (négy junior szinoníma, az ötödik fajra azonosíthatatlan juvenilis példány). A Mecsekpölöske határában felfedezett új lelőhelyről származó több mint ötezer példány alapján hat taxont azonosítottam, és leírtam egy új *Bronnothyris* fajt. A kréta végi kihalást rejtett élőhelyeken túlélő mikromorf *Bronnothyris*nek ez az első ismert előfordulása a miocénből és a Középső-Paratethysből, és ez a jelenleg ismert legfiatalabb *Bronnothyris*. A brachiopodák taxonómiai összetétele és a velük együtt előforduló egyéb faunaelemek alapján az egykori lerakódási környezet egy tengerifűmezővel borított sekélytenger volt. A Tekerés melletti Herman Ottó-tó partján felfedezett másik új lelőhely kevés brachiopodát tartalmazott. A maradványok többsége a *Germanoplatidia* nemzetség új faját képviseli, és a mecseki anyag alapján pontosítani lehet a közelmúltban az északi-tengeri oligocénből leírt *Germanoplatidia* rétegtani, ősföldrajzi és őskörnyezeti elterjedését. Az iszapolási maradékok tartalmaztak néhány foszfátos héjú brachiopodát is. Ez a második magyarországi lelőhely, ahol miocén *Lingula* került elő, a *Discinisca leopolitana* fajnak pedig ez az első ismert hazai előfordulása.

(A kutatást a K146962 OTKA pályázat támogatta.)

A Budai-hegység késő triász csigáiról (tudománytörténeti keretben)

SZABÓ JÁNOS

Őslénytani és Földtani Tár

Amúlt század második negyedében az őslénytanban szenzációszámba mentek Kutassy Endre, néhai egyetemi kollégánk cikkei, amelyek a címben megadott időszak és térség tengeraljzatának élővilágát mutatták be. A fosszilis fauna nagyobb részét adó csigák esetében később a történelem viharai és a gondatlan kezelés által okozott károk a fizikai rendezést, az eltelt idő pedig a tudományos revíziót tette mára indokolttá. Ennek a folyamatáról kíván képet nyújtani az előadás.

A Deinas-gyűjtemény utazása: Nideggentől a Ludovika térig

SZABÓ MÁRTON

Őslénytani és Földtani Tár

Az MNMKK MTM Őslénytani és Földtani Tárának öt munkatársa 2025 év végén a németországi Nideggenbe utazott, hogy gondoskodjon egy főleg ősmaradványokból és ásványokból álló hagyaték elszállításáról. A hagyaték az egykori ősmaradványgyűjtő házaspár, Jutta és Josef Deinas gyűjteményének nagyobbik része, akik korábban már magyar baráti kötődéseik révén gyűjteményük kisebbik részét az MTM-nek adományozták. A prezentáció az út kulisszatitkait mutatja be, felölve a hazaúton a frankfurti Senckenberg Természettudományi Múzeumban tett rövid kitérőt is.

Brachiopodák tömeges felhalmozódása egy 210 millió éves speciális környezetben

VÖRÖS ATTILA

Őslénytani és Földtani Tár

Az 1980-as években néhány hatalmas, brachiopodákkal teli mészkőtömböt gyűjtöttünk Bakonyszentlászló közelében, a Hódos-ér völgyében, a felső triász Dachsteini Mészkő egy feltárásában. A tömbök egy részét és a kipreparált példányokat az MTM Őslénytárában helyeztük el. A részletes (sorozatcsiszolatos) vizsgálatok azt igazolták, hogy a sok száz brachiopodapéldány mind a *Halorella amphitoma* (Bronn, 1832) fajhoz tartozik. Az ilyen monospecifikus brachiopodafelhalmozódások többségéről az utóbbi évtizedekben azt mutatták ki, hogy mélyebb tengeralfelületen metánszivárgásokhoz kapcsolódtak, amit a brachiopodahéjakon mért stabilizotóp-összetétel (pl. magas negatív $\delta^{13}\text{C}$ érték) igazolt. Ez aktuálissá tette, hogy a *Halorella*-anyagunkat újrvizsgáljuk. A héjak és a bezáró kőzetek részletes izotóp-geokémiai vizsgálata nem mutatott ki magas negatív $\delta^{13}\text{C}$ értékeket, ezzel szemben a normálnál nagyobb sótartalmú tengervízre és árapályövi környezetre utaló értékeket adott. Ez egybevág a *Halorella*-anyagunk bezáró kőzetének jellegével, ugyanis a Dachsteini Mészkő árapályövi ciklusosságot mutat. A speciális környezet értelmezésére kidolgoztunk egy üledékképződési modellt. Eszerint a Dachsteini Mészkő lerakódásának árapályöv feletti időszakában egy sekély karsztos üreg képződött. Egy vihardagály az üreget tengervízzel töltötte fel, és egyúttal *Halorella* lárvákat is idesorolt. Ezek gyorsan szaporodtak, és egy-két generáció elég volt ahhoz, hogy az üreget kitöltse a nagy tömegű brachiopodahéjmaradvány.

A kréta folyótól a Pannon-tóig

SZENTESI ZOLTÁN

Őslénytani és Földtani Tár

A felső kréta iharkúti ősgerinces lelőhelyről számos kétéltűmaradvány vált ismertté és publikálttá az elmúlt húsz év során. Ide tartoznak a nem valódi farkos kétéltű albanerpetontidák, melyek pontosabb besorolása továbbra sem lehetséges, de a leletek óriási méretkülönbségei miatt egész biztosan két fajjal állunk szemben. Békaleletek is ismertek a lelőhelyről, közülük az *Archaeobatrachia Bakonybatrachus fedori* a „problémamentes”, míg a *Neobatrachia Hungarobatrachus szukacsi* még sok munkát fog adni a meglévő leletek alapján is.

Azonban nemcsak a taxonómia érdekes e maradványok kapcsán, hanem a paleoökológia és a leletek paleobiogeográfiai jelentése is. Az utóbbi években ugyanis új lendületet vett a kréta időszak kétéltűek kutatása világszerte.

Ennek során olyan új maradványok kerültek elő, melyek egyes csoportok testfelépítését illetően új, meglepő eredményekhez vezettek, ezt az értékelés során figyelembe kell venni.

A közelmúltban már részben bemutattam a pannon korú (MN11) Csodabogyós-barlang rendkívüli ősmaradványait, melyek kutatásának eredményei időközben több taxonómiai és egy magyar nyelvű összefoglaló cikkben is megjelentek. Jelenleg a leletek paleoökológiai, őskörnyezeti és paleobiogeográfiai értékelése folyik. Időközben két újabb, hasonló korú lelőhely (Sümegegy Vár-hegy 2. barlang és Zalaszentiván) herpetofaunájának feldolgozása is megtörtént, ezekről is ejtenék néhány szót.

Tudománytörténeti kutatások valódi és műjubiläumok kapcsán

PAPP GÁBOR

Ásvány- és Kőzettár

Kutatómunkám 2025-ben két jubileum – a Magyarhoni Földtani Társulat tényleges megalakulásának 175. és az MTA megalapításának 200. évfordulója – köré összpontosult. Az előadásomra kiemelt résztéma múzeumunk akadémikusainak listája. E névsor a múzeumi munkatársként akadémikussá választott, illetve már akadémikusként a múzeumba került személyeket sorolja föl időrendben. A megválasztás éve után * áll a később lemondott vagy (kvázi) kizárt és (ny) a nyugalmazott múzeumi munkatársként megválasztott tagoknál. (Zárójelben a szakterület betűjele, B: botanika, K: kőzettan, M: mineralógia, P: paleontológia, Z: zoológia.)

Frivaldszky Imre (Z) 1833, Petényi Salamon János (Z/P) 1846, Kováts Gyula (B/P) 1858, Hantken Miksa (P) 1864, Frivaldszky János (Z) 1865, Krenner József (M) 1874, Horváth Géza (Z) 1877, Mocsáry Sándor (Z) 1884, Daday Jenő (Z) 1889, Schmidt Sándor (M) 1891, Franzenau Ágoston (M&P) 1896, Méhelý Lajos (Z) 1899*, Zimányi Károly (M) 1904, Kertész Kálmán (Z) 1910, Entz Géza (Z) 1910, Filarszky Nándor (B) 1917, Lendl Adolf (Z) 1917*, Csiki Ernő (Z) 1925*, Szentpétery Zsigmond (K) 1929*, Jávorka Sándor (B) 1936, Gombocz Endre (B) 1939, Tokody László (M) 1941*, Soós Lajos (Z) 1942* (ny), Moesz Gusztáv (B&M) 1945 (ny), Andreánszky Gábor (B) 1945*, Zólyomi Bálint (B) 1951, Kaszab Zoltán (Z) 1967, Papp László (Z) 1990, Mahunka Sándor (Z) 1998, Vörös Attila (P) 2004, Magyar Imre (P) 2025.

Előadásom a szakterületi hangsúlyeltolódások és az 1949 előtti és utáni éra kiáltó aránytalanságának okait, illetve a *-ok kapcsán a politika és tudomány viszonyát érinti.

Beszámoló a 2025. évi tudományos és gyűjteményi tevékenységemről

JÁNOSI MELINDA

Ásvány- és Kőzettár

A konferencia felhívásában és a címben szereplő tevékenységemről nehéz eredményorientáltan beszámolni, mert elsősorban kiállítási, közművelődési és egyéb feladatokra fókuszáltam, amelyek szigorúan véve nem tartoznak a megadott tevékenységi körbe.

Tudományos tevékenységként a korábbi évekhez hasonlóan elsősorban a meteoritgyűjteményhez és a kutatószolgálat keretében felmerült határozásokhoz kapcsoló vizsgálatokkal foglalkoztam. A meglehetősen korlátozott műszerezettségünk és a hivatalos szakmai együttműködések hiányának ellenére, informális szakmai kapcsolataim révén egy igen izgalmas, határozásra behozott meteoritgyanús minta azonosítását végeztem el. Ennek további vizsgálata és publikálása folyamatban van.

Gyűjteményi tevékenységem hagyományosan a hétvégi „gyűjtésekre” korlátozódott, melyek elsősorban adományok megszerzésére irányultak, valamint a 2013-as teljes ásványtári és a 2020-as irodai költözések során ideiglenes elhelyezésre került, illetve a gyűjteményi helyiségeink rendrakásához kapcsolódóan fellelt példányok nyilvántartását, digitalizálását, állományvédelmét jelentette.

Tágabb értelemben a kiállítási és közművelődési tevékenységem is kapcsolható a tudományos és gyűjteményi munkához, hiszen a meglévő és folyamatban lévő ásványtári érintettségű kiállítások folyamatos karbantartásával, újabbak tervezésével, megvalósításával, példányok kezelésével foglalkoztam, illetve több közművelődési programban, szakmai ismeretterjesztésben is részt vettem.

Herbáriumi kutatások hasznosulása a Magyarország védett hajtásos növényei című új könyvben

BAUER NORBERT, SOMLYAY LAJOS

Növénytár

A muzeológus szakmában trivialis, hogy a gyűjteményi példány – bizonyító erejénél fogva – tudományos szempontból kiemelt jelentőségű. A Magyarország védett hajtásos növényei című könyv (Takács *et al.* 2025) tervezése során célul tűztük ki közel 700 védett növényfajunk növénytári herbáriumi lapjainak szakmai revízióját, kétes elterjedési adatainak tisztázását. Több tízezer példány felülvizsgálata, rendezése, digitalizálása és adatbázisba építése tette lehetővé, hogy a könyvben valamennyi faj országos elterjedési térképén saját szimbólummal jelenjenek meg a gyűjteményi példánnyal bizonyított előfordulások. Számos faj esetében alapvetően módosítottuk a hazai elterjedésével kapcsolatos ismereteinket (pl. *Dryopteris assimilis*, *Bupleurum* spp., *Knautia* spp.), sőt, több faj hazai elterjedésének első hiteles térképét közöljük (*Sorbus aria*, *S. collina*). Taxonómiailag kritikus nemzetségek (*Centaurea* spp., *Onosma* spp.), kétes önállóságú fajok, (pl. *Sorbus pseudosemiincisa* vs. *S. pyricarpa*?, *S. udvardyana* vs. *S. pelsoensis*?) esetén a leírás, a térképek jelkulcsa, valamint a képanyag célzott fizikai elrendezése is megoldásra váró szakmai problémákra hívja fel a figyelmet. Védett fajaink bemutatásán, természetvédelmi jelentőségének hangsúlyozásán túl a könyv fontos szakmai hozadékának érezzük a gyűjteményi adatok jelentőségének széles körben történő megismertetését. Fontos, hogy a tudományos célú gyűjtésre a természeti örökségünkért aggódók ne veszélyeztető tényezőként tekintsenek.

Collectio Algarum 2025

BUCZKÓ KRISZTINA

Növénytár

Az Algagyűjteményben 2025-ben a revíziós munkák nagy hangsúlyt kaptak. Szerencsésen egybeesik a 4/2024. számú főigazgatói utasításban elrendelt teljes körű revízió teljesítése a gyűjteményben zajló személyi változásokkal. A gyűjtemény jelenlegi kurátora (Buczko Krisztina), több mint 40 éve dolgozik itt, akihez 2025. január 6-tól új munkatárs csatlakozott Kardos Luca Viktória személyében. A gyűjtemény megismerésének leghatékonyabb módja a revízió, amelynek részleteiről Kardos Luca Viktória előadásában számolunk be. Az Algagyűjtemény hazai tudományos életben való beágyazottságának köszönhetően a *Studia botanica hungarica* 56. évfolyamának első kötetében főleg algológiai cikkek jelentek meg, ezzel Padisák Judit akadémikust köszöntöttük, aki 1982 és 1993 között az Algagyűjtemény vezetője volt. A kötet szerkesztése lehetőséget adott arra, hogy a hazai aktuális kutatási irányokat bemutassuk. A cikkek előadások formájában a 16. Algológiai Találkozó és Továbbképzés során is elhangzottak (Veszprém, 2025. november 5–6.).

Nemzetközi kapcsolatok terén Pantocsek József világhírű gyűjteménye iránt folyamatos az érdeklődés, jelenleg a *Rhopalodia* és *Epithemia* nemzetségek revíziója folyik Pat Kociolek vezetésével, ennek eredményei a rangos *Diatom Research* és a *Phycologia* folyóiratokban jelentek meg.

Gyűjteményi, közművelődési munka és kutatás 2025-ben az Ősnövénygyűjteményben

ERDEI BOGLÁRKA

Növénytár

A tavalyi évben a gyűjteményi munkát alapvetően a 2024-ben elrendelt revízió határozta meg. Emellett fontos állományvédelmi és digitalizációs munkafolyamatok történtek. Sikeresen visszaérkezett egy, az 1960-as években kikölszönzött több száz tételből álló anyag a gyűjteménybe. A közművelődési, oktatási munka során egy fatörzsszelet különleges helyzetére derült fény.

Ősnövénytani kutatás több hazai és nemzetközi témában leginkább együttműködések keretében történt. A középső miocén globális vegetáció modellezésével kapcsolatos kutatási eredmények megjelentek (együttműködés – The Global Systems Institute, University of Exeter, UK, MioVeg1: a global Middle Miocene vegetation reconstruction for climate modelling). Balkáni fosszilis flórák vizsgálata folyamatban van (együttműködés – Naturhistorisches Museum Wien, Did the Dinaric Alps force arid climate and speciation during Miocene Climatic Optimum?). A hazai kréta flórák, elsősorban az iharkúti flóra vizsgálati eredményeinek publikálása folyamatban van.

Eredmények a Kárpát-medence mohadiverzitásának kutatásában

PAPP BEÁTA

Növénytár

Két fajt sikerült kimutatnunk újonnan Magyarország területéről. Az egyik a *Physcomitrium arenicola* Laz., amely az utóbbi két évben Szlovákia szikes területeinek mohaflóra-kutatása során került elő. Ez a faj a Boros Ádám által 1924-ben leírt sópusztai magyarmohához (*Entosthodon hungaricus* (Boros) Loeske) morfológiailag nagyon hasonló és élőhelyük is megegyezik.

Ezért sor került a Mohagyűjteményben őrzött 184 Magyarországon gyűjtött sópusztai magyarmohapéldány átnézésére és kiderült, hogy a példányok 36,4%-ában jelen volt ez az új faj, amiből arra következtethetünk, hogy nem ritka hazánkban. A legkorábbi bizonyító példányok 1926-ból Szeged környéki szikesekről, illetve Fülöpszállás mellől származnak. Ezenkívül megtaláltuk osztrák, szerb, román és moldovai példányokban is, amely országokból eddig szintén nem volt ismert. A másik új faj a *Lewinskya acuminata* (H. Philib.) F. Lara, Garilleti & Goffinet, amely egy szubmediterrán epifiton moha. A példányt a 2025-ös túrkevei Biodiverzitás Napok során sikerült begyűjteni egy tölgyesből. További érdekes mohafloisztikai eredmény a *Sphaerocarpos europaeus* Lorb. szubmediterrán, szubatlantikus faj egy populációjának a megtalálása Barcs mellett. Ennek a fajnak hazánkából egyetlen adata volt ismert száz évvel ezelőttről Darány mellől.

Gyűjteményi munka és kutatás a Növénytár két közepes példányszámú gyűjteményében (Harasztgyűjtemény, Mag- és Termésgyűjtemény)

TAMÁS JÚLIA

Növénytár

A gyűjteményi munkát alapvetően meghatározta a Harasztgyűjtemény teljes revíziója. A 2024-ben megkezdett munkában Tamás Júlia (gyűjteményvezető), valamint Réthi Ildikó, Kardos Luca és Somlyay Lajos vesznek részt. A haladás sebességét az előkészítés igen időigényes munkafázisa határozza meg. A Harasztgyűjtemény olyan világgyűjtemény, amelyben a Kárpát-medencei fajokra vonatkozóan van reprezentatív gyűjteményi anyag.

A kutatási igény fókuszában a hazai fajok taxonómiai, illetve biodiverzitásra vonatkozó jellegzetességei állnak. Ezért tudományos szempontból szükséges e fajok herbáriumi anyagának földrajzi hely szerinti csoportosítása. Ezt a munkát most végezzük a korábban ilyen szempontból teljesen rendezetlen törzsanyagon. A gyűjtemény összes fajára nézve pedig fontos tennivalók a taxonnevek jól látható jelzésére szolgáló „kutyanyelvek” pótlása, cseréje és a számos lapot érintő állományvédelmi feladatok ellátása.

Két témában végeztem tudományos kutatást. A stressznek kitett élőhelyek és növényeik témában egy szakcikk született az *Impatiens parviflora* különféle stresszhatásoknak kitett állományainak összehasonlításából. Védett növények témakörében pedig munkám a Magyarország védett hajtásos növényei című összefoglaló műhöz kapcsolódott, páfrányokra vonatkozó szócikkek írása, ellenőrzése formájában. Emellett a korábbi évekhez hasonlóan kéziratok szakmai lektorálását végeztem, és 2025-től kezdődően a Botanikai Közlemények folyóirat társszerkesztője vagyok.

A *Punctelia* nemzetség revíziója a Növénytár Zuzmógyűjteményében

HÜVÖS-RÉCSI ANNAMÁRIA

Növénytár

A *Punctelia jeckeri* (Roum.) Kalb kéreglakó makrozuzmó-faj első hazai előfordulási adatait bemutató közleményt 2025 decemberében nyújtottuk be a Herzogia folyóirathoz. A faj hazai lelőhelyeinek terepi térképezésével párhuzamosan megtörtént a Növénytár Zuzmógyűjteményében a *Punctelia* nemzetséghez tartozó fajok európai példányainak teljes szakmai revíziója is. A revízió eredményeképp a hazai és a külföldi gyűjtések közül is kerültek elő korábban tévesen *Punctelia subrudecta* (Nyl.) Krogként azonosított, valójában a *P. jeckeri* fajhoz tartozó példányok. A faj gyűjteményben őrzött legkorábbi hazai, szintén tévesen azonosított példányát Timkó György gyűjtötte 1925-ben a Balaton-felvidéken. Az újabb hazai gyűjtések között is megtaláltuk tévesen határozott példányait, két lelőhelyről, továbbá a Növénytár Zuzmógyűjteményét 48, 2022 és 2025 között gyűjtött példánnyal gyarapítottuk.

A revízió előtt a gyűjteményben öt *Punctelia*-faj példányai voltak önálló taxonként elkülönítve, de sok esetben tévesen határozva, az Európában előforduló hét faj közül (*P. perreticulata*, *P. reddenda*, *P. rudecta*, *P. subrudecta*, *P. stictica*). A *P. borrieri* és a *P. jeckeri* fajok herbáriumban őrzött példányainak azonosítása után ez hétre bővült, tehát valamennyi Európában eddig kimutatott *Punctelia*-faj képviselteti magát a gyűjteményünkben.

Revízió az Algagyűjteményben

KARDOS LUCA VIKTÓRIA

Növénytár

Az előadás a Magyar Természettudományi Múzeum Növénytárának Algagyűjteményében 2025-ben végzett revíziós munkát mutatja be. A gyűjtemény három fő egységre tagolódik: herbáriumi alga-gyűjtemény, kovaalga-gyűjtemény és ampullagyűjtemény.

A 2025-ös év során a herbáriumi és a kovaalga-gyűjteményben revíziós munkálatokat végeztünk, amelyek célja az állomány mennyiségi és állapotfelmérése, valamint az alapvető állományvédelmi teendők azonosítása és dokumentálása volt. A munka a gyűjtemény jelentős gyarapodását is hozta, ennek feldolgozása és gyűjteményi elhelyezése szintén megkezdődött. A herbáriumi gyűjteményi részben összesen 1032 különböző faj 4691 példányát dolgoztuk fel és láttuk el vonalkóddal. Az anyag négy oszlopban és 29 polcon található (Alg 337–370).

A kovaalga-gyűjteményben összesen 4170 tárgylemezt néztünk át, ebből 2415 darab fúrás minta volt, 24 különböző gyűjtési helyről. Az anyagot 17 polcon (Alg 59–75) és 54 tárgylemeztároló dobozban helyeztük el.

Az előadás bemutatja a revízió során alkalmazott főbb munkafolyamatokat, valamint a gyűjteménykezelés során felmerült, az Algagyűjteményre jellemző speciális tapasztalatokat. A gyűjtemény sokszínűsége miatt kiemelt kutatási potenciállal bír, különösen taxonómiai, ökológiai és környezettörténeti vizsgálatok számára.

A 2025-ben elvégzett gyűjteményi feladatok és a diplomamunkám előkészületei

KARIKÁS MAJA

Növénytár

A Herbarium Generale gyűjteményben György Erzsébet kollégámmal a Thymus és Mentha nemzetséget rendeztük. A két nemzetséghez tartozó herbáriumi anyagot fajok szerint ábécésorrendbe rendezve helyeztük el száz polcon.

A Fatörzsgyűjteményben lévő példányok összetétele nagyon heterogén, a fakönyvektől kezdve a metszeteken át a nagyobb darab farönkig sokféle famintát tartalmaz. Első lépésben a gyűjtemény 750 darabja került adatbázisba, valamint állománymegőrzés céljából a tisztításuk is megtörtént. A cél, hogy az egész gyűjteményt egyedi nyilvántartásba vegyük.

A diplomadolgozatom Erdei Boglárka témavezetésével készül, témája egy, az Ősnövénygyűjteményben lévő miocén kori pálmatorzs anatómiai vizsgálata és taxonómiai azonosítása. A pálmatorzs a Heves vármegyei Parádfürdő mellől került elő, tökéletes állapotban őrződött meg. Az elkészült metszeteken jól kivehető anatómiai bélyegeket keresünk, amelyek alapján megkísérelhető a lelet alcsalád szintű azonosítása a pálmák családján belül.

Az északi pocok mozgásmintázatának vizsgálata nemzetközi együttműködésben

GUBÁNYI ANDRÁS

Főigazgatóság

A Magyar Természettudományi Múzeum a Budapesti Műszaki Egyetemmel több mint húsz éve szakmai együttműködés keretében komoly fejlesztéseket végzett az automatikusan működő, az IPC (Impulse Pack Code) és a DSP (Digital Signal Processing) együttes használatán alapuló rádiótelemetriás rendszerek (ARS) tekintetében. Ezekbe a kutatásokba kapcsolódott be a Comenius Egyetem (Pozsony) is egy LIFE projekt kapcsán, melynek eredményeképpen elkezdődhettek a vizsgálatok az északi pocok egy szlovákiai populációján.

Összesen kilenc állatra rögzítettük fel nyakörv használatával az adókat, amelyeket a visszafogás után eltávolítottunk. Az adóval megjelölt példányok 35–50 g közötti egyedek voltak.

Az eredmények alapján jól látható, hogy a pocok egyedek viselkedése eltérő mintázatot mutat. Ez egyrészt a nemek közti különbségből, másrészt az életkor és az ivari ciklus stádiumából adódhatott. Az összképből jól látszik, hogy az állatok kizárólag a nádasban, illetve a szegélyzónában mozognak. Nem használják a nádas menti legelőt, még az éjszakai órákban sem. Ugyanakkor nem minden állat használta a szegélyzónát. A jelölt állatok a területet gyakorlatilag felosztották és elkülönülten használták a nádas. Mivel nem az összes egyed volt telemetriás adóval jelölve, így nem lehet végső következtetéseket levonni a fajon belüli interakciók gyakoriságára és sajátosságaira.

Történeti névhordozó típuspéldányok feltárása a Magyar Természettudományi Múzeum Lepkegyűjteményében: Gottlieb Herrich-Schäffer által leírt fajok

BÁLINT ZSOLT

Állattár

A történeti névhordozó típuspéldányok a természetrajzi gyűjtemények legfontosabb anyagai közé tartoznak, mivel alapvető referenciabázist jelentenek a taxonómiai és biodiverzitás-kutatásokban. Ezért kiemelt feladat ezek pontos azonosítása és leltározása, ami alapos szakirodalmi kutatást és nagy figyelmet igényel. A régi szerzők gyakran nem jelölték meg a típuspéldányokat, így azokat a gyűjteményben kell felkutatni, megfelelő cédulákkal ellátni.

A Magyar Természettudományi Múzeum több olyan történeti gyűjteményt őriz, amelyekben feltáratlan típusanyag található, köztük az 1864-ben beérkezett Frivaldszky-féle lepkegyűjteményt. Frivaldszky Imre szoros kapcsolatban állt Gottlieb Herrich-Schäffer entomológussal, aki nagyszabású munkájában számos fajt Frivaldszky példányai alapján írt le. Ezek a példányok visszakerültek Frivaldszkyhoz, de külön jelölés nélkül.

Gozmány László hagyatékában fennmaradt egy lista, amelynek segítségével átvizsgáltam Herrich-Schäffer művét, majd Katona Gergely és Tóth Balázs kollégáimmal 52 taxon 136 példányát sikerült azonosítanunk. A példányokat kiértékeljük, felcéduláztuk, dokumentáltuk és leltárba vettük. A munka eredményeként jelentősen bővült a gyűjtemény névhordozó típusanyaga, több olyan taxonnal, amelynek típuspéldányait korábban elveszettnek hitték.

Tervek és megvalósulások 2025-ben

SZÉL Győző

Állattár

2025-ben a leghangsúlyosabb feladat a gyűjtemény digitalizációja, vagyis a rovardobozok előkészítése a nagy felbontású fotókhoz és a revízió, vagyis a példányok megszámlálása volt, ami végigvonult az év második felén. Májustól vettem részt az Állományvédelmi Csoport munkájában, ami számos összejövetelt, a múzeumi központ társintézményeinek látogatását és a mi múzeumunkban való tárlatvezetéseket jelentette. A 2024-es évhez hasonlóan az idén is részt vettem a Fazekas Biológiaiversenyben segítőként és zsűritagként. Februárban közreműködtem a Jókai 200 kiállításban szövegek írásával, illetve az online kiállításhoz szükséges tárgyi anyag előteremtésével. Ehhez kapcsolódott a múzeumi éjszakák keretében megvalósult „Jókai természettudománya” című rendezvény, melyben saját könyveket és tárgyakat mutattam be. Június és július folyamán hat alkalommal vezettem gyerektábori foglalkozást, ahol részben bogarakat, részben kémiai kísérleteket mutattunk be. Öt tudományos és ismeretterjesztő előadást tartottam, melyben volt konferencia-előadás, táblaavató és kiállításmegnyitó. Társszerzőségben jelent meg egy kiadványunk a magyarországi hólyaghúzó bogarokról a teljesség igényével. Csiki Ernő születésének 150. évfordulója alkalmából posztert készítettem a II. Magyar Zootaxonómai Konferenciára, és egy cikket is összeállítottam az Állattani Közlemények számára (mindkettőt társszerzővel). Több külső intézménytől is megkerestek kártevők azonosítása céljából, itt első helyen a pannonhalmi könyvtárban zajlott káresemény felderítésében való részvételemet említem.

A gyűjteményi és tudományos munka eredményei a Hártyásszárnyúak gyűjteményében 2025-ben

VAS ZOLTÁN

Állattár

A Hártyásszárnyúak gyűjteményében a fő tevékenység az évtizedek óta meghatározatlan gyűjteményi anyagok tudományos feldolgozása és az ennek során születő eredmények publikálása. E tevékenység elválaszthatatlan egységet alkot a gyűjteményrendezéssel és a minőségi gyűjteménygyarapítással.

Elsődleges a szakember híján korábban fel nem dolgozott, külföldi expedíciók során begyűjtött fürkészdarazsak (Hymenoptera: Ichneumonidae) taxonómiai, biogeográfiai feldolgozása, publikálása. A feldolgozás alatt álló csoportokat a gyűjteményben rendszerint szerint felállítom, így a gyűjteményben reprezentált fajsám és a típuspéldányok számának drasztikus növekedése mellett a gyűjteményi rendezettség is fejlődik.

Jellemzően az évi több ezer feldolgozott példány egy kisebb hányada tudományos szempontból új, publikálendő információt hordoz; ezek közzététele, akár csak a gyűjtemény tudományos feldolgozása, az intézmény alapító okiratában és a muzeológusi munka törvényi hátterében kijelölt kötelesség. 2025-ben e munka eredményeként nyolc angol és egy magyar nyelvű tudományos közlemény jelent meg, amelyekben összesen nyolc tudományra új fürkészdarázsfajt írtam le, valamint számos új, ország szintű biogeográfiai előfordulási adatot közöltem.

Lepkefaunisztikai kutatások a Balkánon: horvátországi eredmények

KATONA GERGELY

Állattár

2025-ben megjelent öt tudományos cikkem közül kettő Horvátország lepkefaunájával kapcsolatos, és ezt 2026 elején még két horvátországi témájú cikk követi, emellett újabb kettő megjelentetését tervezem. E témák három témakörbe sorolhatók:

– *Mirlatia arcuata* (csipkés csodaaraszoló). Tavalyelőtt sikerült Dalmáciában megfognunk több mint 40 év után a faj harmadik ismert példányát. Nemzetközi projekt részeként a faj genetikai vizsgálatát végeztük el, és rendszertanilag a Larentiinae alcsalád Mirlatiini tribuszába helyeztük. A 2024-es kutatóút eredményeiről már megjelent a cikkünk, és a 2025-ös útról is várható.

– Horvátország molyai. 2024-ben elkészültem a Lepkegyűjtemény palearktikus molyainak fajlistájával. Ezt folytatva bekapcsolódtam a horvát molyokat listázó cikksorozatba, melyben 11 Gelechioidea-családdal foglalkozunk. 258 fajt listázunk Horvátországból, ebből 43 a faunára új. Az MTM-ben ebből 75 faj 546 példánya található. Kilenc fajnak csak nálunk van horvátországi példánya.

– Horvátország szenderei. 2023-ban jelent meg a horvát szenderek fajjegyzéke a csíkos szendernek (*Hippotion celerio*) csupán egy gyűjteményi és négy irodalmi adatával. Ezt tavaly három megfigyeléssel kiegészítették. Az MTM gyűjteményéből négy horvátországi példánnyal sikerült a listát bővíteni, és bemutattuk a faj 39 irodalmi és gyűjteményi adatát a Kárpát-medencéből és az Adria vidékéről, míg Montenegróból újonnan mutattuk ki. A *Sphingonaepiopsis gorgoniades* (Gorgó-szender) egyetlen ismert, évszázados horvátországi adatát sikerült újjal megerősíteni, ezek publikálása idén várható.

A Talajzoológiai gyűjteménycsoport 2025-ös éve

HORVÁTH EDIT

Állattár

A Talajzoológiai gyűjteménycsoport gyarapodása a 2025. évben 102 tétel volt Magyarországról, illetve Európából, Afrikából, Ázsiából és Dél-Amerikából. Megjelent három blogcikk és két tudományos cikk. Megtörtént a Diplopoda-gyűjteményben őrzött 297 típus digitalizálása és metaadatolása. Közművelődési tevékenység keretében tábori foglalkozásokat, természetbúvár szakkört, külső helyszínen meghívásra a talajélet témájában előadásokat tartottunk. Súlyos veszteség érte a gyűjteményt azzal, hogy augusztus 31-ével kilépett a múzeumból Lazányi Eszter. 2020 óta ő volt a negyedik ember, akit elveszített a Talajzoológiai gyűjteménycsoport. Tovább folytatódik a magyarországi Ceratozetoidea öregcsalád kutatása, és az Oribatida-gyűjteményben lévő típusok közreadása.

Kiemelkedő gyarapodás a Rákok és egyéb vízi gerinctelenek gyűjteményében

NAGY HAJNALKA

Állattár

Az előző év kiemelkedő gyarapodásai közé sorolható három darab *Lepas hillii* egyed, ugyanis ezek az első példányok ebből a fajból a Rákok és egyéb vízi gerinctelenek gyűjteményében. A *Lepas hillii* a Cirripedia (kacslábú rákok) alosztályba tartozó faj. A Rákgyűjteménybe került példányok a szlovéniai Fiesa-partról (Portorož) származnak, ahol Szabó Márton gyűjtötte őket egy, a partra kisodródott farönkről. Kiemelkedőnek tekinthető még a Rákgyűjteménybe tavaly bekerült négy *Niphargus baloghi* egyed is, ezek szintén a legelső példányai ennek a fajnak a Rákgyűjteményben. A *Niphargus baloghi* az Amphipoda (felemáslábú rákok) rendbe tartozó faj. A gyűjteményi példányok a máramarosi Buzsora-tetőről (Bozjova) származnak. Az előző év kiemelt tudományos eredménye egy tudományra új Fridericia-faj, a *Fridericia granulocytoides* sp. n. leírása a dél-koreai Mt. Baekam Nemzeti Parkból, valamint két új Mesenchytraeus-faj (*Mesenchytraeus jeombongensis* sp. n., *M. racemosus* sp. n.) leírása a dél-koreai Jeombong-hegyről és a Gwaebang-hegyről származó talajmintákból. A három új televényféregfaj leírását tartalmazó cikk 2025 januárjában jelent meg az Animal Taxonomy and Ecology nevű folyóiratban. A cikkben egy táblázatban felsoroljuk az összes, Dél-Koreából eddig leírt televényféregfajt is.

Így telt 2025 a Szipókás rovarok gyűjteményében és azon túl. Szívvel-lélekkel (és szipókával)

SOMOGYI ANNA ÁGNES

Állattár

A Szipókás rovarok gyűjteménye számára a 2025-ös év is igen izgalmas és termékeny volt. A munkatársak és az önkéntesek változatos feladatkörben, összehangoltan dolgoztak azon, hogy a gyűjtemény működése stabil és tervezhető keretek között működjön. A gyűjteményrendezés területén elsősorban visszasorolások történtek meg, elláttuk a nyilvántartási és adminisztratív feladatokat. Jelentős mennyiségű kabócaanyagot (~2000) preparáltunk önkéntesi közreműködéssel. Az állományvédelem területén a hangsúly a megelőző szemléleten volt idén is. A végrehajtott intézkedések hozzájárultak a gyűjtemény hosszú távú megőrzéséhez. Digitalizált anyagokat biztosítottunk vendégkutatói kérésekre, ezzel újabb hazai és nemzetközi kapcsolatokat építettünk ki és erősítettünk meg.

A tudományos munkát tekintve születtek cikkek és előadások kabócák és poloskák terén is, a levéltető-gyűjteményhez (és más tárgylemez anyagokhoz) pedig egy Excel alapú kereshető típusadatbázis készült. Az ismeretterjesztésre is fordítottunk időt, mind írásban, mind jelenléti foglalkozások során. A pályázati és nemzetközi kapcsolatos feladatok is haladtak. Csak a poloskaanyagot említve, itt jelenleg (2026. 02.15.) több mint 40 példány DNS-vonalkód anyaga érhető el a projekt eredményeként. A Biodiversity Genomics Europe (BGE-) projekt 2026 februárjában ért véget, az előadás végén bemutatom az elérhető pályázati lehetőségeket és a kapcsolódó információkat (gyűjtemények, genomika).

A Kisebb rovarrendek gyűjteményének kutatási témái és eredményei 2025-ben

SZŐKE VIKTÓRIA

Állattár

A Kisebb rovarrendek gyűjteményében dolgozó kutatók több kutatási témába sorolható publikációt készítettek a tavalyi év során – e sokféle tudományos eredményt és az év során a gyűjteményi munka két legjelentősebb, elvégzett feladatát összegzi a poszter. A legátfogóbb tudományos munkák faunisztika és zoogeográfia témakörben születtek: Európa faunájának tekintetében Sziráki György a hazai fűrgtetvek annotált fajlistáját készítette el, két faunára új fajt közölve, míg Puskás Gellért az Albánia egyenesszárnyú fajainak elterjedési adatait összegző cikk elkészítésében vett részt; Szőke Viktória egy Románia faunájára új hótücsökfajt jelentett, illetve áttekintette az afrikai szivacsfátyolkák elterjedését, a fajok típuspéldányainak fellelhetőségét, továbbá három faunára új rekordot is közölt. Sziráki György egy új, madagaszkári lisztesfátyolkafaj leírását készítette el. A múzeumtörténet tudományos részét gyarapító, már hagyományossá vált sorozat részeként megjelent az összefoglaló cikk a múzeum kutatóinak 2024-ben leírt új taxonjairól, illetve három ismeretterjesztő publikáció is született a gyűjteményi kollégák tollából. Jelentős eredményeket sikerült 2025-ben elérni a gyűjteményi munka terén: a gyűjteményi tér átrendezésével kialakítottuk az egységes egyenesszárnyú gyűjteményrészlet, az év második felében pedig befejeződött a teljes gyűjteményi revízió.

A Sterrhinae alcsalád a Kárpát-medencében (Lepidoptera: Geometridae)

TÓTH BALÁZS

Állattár

Az araszolófélék (Geometridae) családjának Sterrhinae alcsaládjába számos nehezen határozható faj tartozik. Az alcsalád Kárpát-medencei gyűjteményét újrendeztem. A régebbi törzsgyűjteményből és a beosztatlan anyagból összesen 72 faj 28 926 példánya került elő, melyek mindegyikét meghatároztam vagy határozását ellenőriztem, egyedi katalógusszámmal láttam el, és adataikat adatbázisban rögzítettem. A példányokat száz darab, skatulyás rendszerű rovarfiókban rendeztem el. Amennyiben szükséges volt, a határozást ivarszervi preparátum készítésével erősítettem meg. A mai Magyarország területéről 65 faj példányait tartalmazza a gyűjtemény; a fennmaradók között egy magas középhegységi és hat mediterrán fajt találunk. Egy fajt 2023-ban találtak meg hazánkban, további kettő Magyarország faunájára új (egyiküknek a Kárpát-medencéből máshonnan sincs adata). A gyűjteményben négy, alfaj alatti szintű fajváltozat típuspéldányait találtam meg. A gyűjtemény újrendezésével számos félrehatározást számoltam fel. A továbbiakban szándékomban áll elemezni a fajok hazai elterjedési és fenológiai viszonyait, melyekből következtethetünk a veszélyeztetettségükre. Szeretném publikálni a példányok katalógusát, melyet kiegészítenék a fajok határozóbélyegeinek ismertetésével is, ezáltal a hazai lepkészek szakmai közössége és a természetkedvelők tágabb közössége is jobban megismerhetné ezt a csoportot.

Gyűjteményi és tudományos munka a Madárgyűjteményben - és azon túl

AMRI KATALIN

Állattár

A Madárgyűjtemény 2025-ös évének összefoglalásakor az eredményeket a kihívások fényében kell értékelni. Aktív gyűjtőtevékenység folytatására nem adottak a feltételek, ezért a gyűjteményi munka fő célkitűzése az évtizedek óta a gyűjteményben őrzött anyag rendezése, revíziója, tudománytörténeti feldolgozása és az ennek során születő eredmények publikálása. 2025-ben a régi külföldi expedíciók anyagainak áttekintésével folytatódott a revízió. Ezen belül kiemelkedett mind mennyiségében, mind pedig fajgazdagságában és tudományos értékében Nagy Endre Afrika-kutató anyaga. Emellett az ázsiai gyűjtőutak során a múzeumba került tételek revíziója is megkezdődött. A gyűjteményfejlesztést nehezíti, hogy immár öt éve nem dolgozik preparátor szakember a gyűjteményben, emiatt a bekerülő anyag feldolgozása gyakorlatilag lehetetlen. Montírozott példányok évekig nem készültek a gyűjtemény számára, de ennél nagyobb probléma, hogy a tudományos célokra való konzerválás (bőr-, illetve csontpreparátumok készítése) is leállt. Végre a tavalyi évben kis előrelépés történt e téren a Kiállításrendezési Osztály preparátorának bevonásával. Harminchat tétel készülhetett el az egyéb célra már konzerválhatatlan tetemek csontpreparátumnak történő feldolgozásával. A tudományos kutatás fő iránya a doktori témám, az európai ürge megőrzésére irányuló aktív természetvédelmi kezelések eredményességének vizsgálata. Kutatásom első évi eredményeinek közzétételre sor került, egy nemzetközi és több hazai konferencián.

2025. évi tudományos és gyűjteményi tevékenységeim

CSEKÉSZ TAMÁS

Állattár

Pályázati koordinátorként a 2025-ben még futó vagy éppen záródó emlősgyűjteményi nagyprojektek aktuális feladatainak elvégzésében vettem részt, az eredmények is döntően ezekből származnak. Két konferencia szervezése, három könyv – közülük egy meg is jelent a tárgyévben –, öt tudományos cikk és szintén öt ismeretterjesztő cikk megírása az év mérlege, ezeket fogom röviden bemutatni előadásomban.

***Allelocoris ursulae*, egy talán már ki is halt, tudományra új faj (Heteroptera: Aradidae)**

VÁSÁRHELYI TAMÁS

Állattár

Nincs száz éve, hogy Miller először publikált olyan kéregpoloskákról, amelyeket korábban majdnem mindenki lárvának nézett, pedig rendszeren fejlett ivarszerveik vannak, csak éppen szárnyak még csak csökevénye sem található rajtuk. A szárnyatlan kéregpoloskák elsősorban a Föld trópusi területein élnek, valamiért legtöbbször kevés vagy egyetlen példányban kerülnek be a tudományos gyűjteményekbe (ez a jelenség áll Biró Lajos új-guineai gyűjtésére is). Ilyen példány volt az, amelyik a brazíliai Petrópolis városából származik, egy német gyűjtő keze által került a berlini múzeumba, és a nemzetség második fajának bizonyult. Előadásomban bemutatom a morfológiai csemegének számító faj (egyed) testfelépítését, a lelőhelyét és annak tágabb környezetét, és az okokat, amik miatt felmerült, hogy talán mára már ki is halt fajról van szó.

Az Állattár és a LIFE+ Grassland pályázat - ásó, kapa és egy nagy könyv

CSORBA GÁBOR

Állattár

Immáron hetedik éve, 2019 óta fut a Magyar Természettudományi Múzeumban – és további 13 magyarországi intézményben, többnyire nemzeti parkokban – a GRASSLAND LIFE természetvédelmi célú projekt, vagy teljes nevén „A pannon gyepek és kapcsolódó élőhelyek hosszú távú megőrzése az Országos Natura 2000 Priorizált Intézkedési Terv stratégiai intézkedéseinek megvalósításával”.

A program 2026 végén hivatalosan véget is ér, ezért érdemes röviden áttekinteni, hogy milyen célok elérése érdekében hozták létre, milyen elvárásokkal támogatták hazai és uniós finanszírozói és milyen, a természetvédelemben közvetlenül hasznosuló, egyben magas színvonalú tudományos eredményeket tud felmutatni. Előadásomban elsősorban a múzeumhoz szorosan kötődő szakmai eredményeket villantom fel, kiegészítve egy előzetes könyvbemutatóval.

A „Conservation of steppic mammals in the Pannonian Biogeographical Region” című, mintegy 350 oldalas, angol nyelvű, gazdagon illusztrált, magas szintű ismeretterjesztő könyv vezető hazai szakértők tollából született, és nemzetközi lektori gárda ellenőrizte. A Múzeum és a Herman Ottó Intézet közös kiadásában megjelenő monográfia hivatalosan a projekt eredményeire támaszkodik – de valójában a Múzeum és munkatársai több mint húszéves munkáját mutatja be.

Embertani Tár

Beszámoló a thébai magyar ásatáson végzett antropológiai vizsgálatokról

BUZÁR ÁGOTA MAGDOLNA

Főigazgatóság

Az első magyar ásatások 1907-ben kezdődtek Egyiptomban Back Fülöp szponzorációjának köszönhetően a gamhudi és sarunai lelőhelyen, amelyekből a Magyar Természettudományi Múzeum Embertani Tára is őriz mumifikált emberi maradványokat. A rendszeres magyar ásatások 1983-ban indultak újra Thébában (mai nevén Luxor) Kákosy László vezetésével. A 2000-es években dr. Fóthi Erzsébet és Bernert Zsolt, a Magyar Természettudományi Múzeum antropológusai több alkalommal vizsgálták a thébai ásatásokon előkerült emberi maradványokat.

Théba nyugati partjának dombjaiba több mint háromezer évvel ezelőtt sziklasírokat vájtak, amelyekbe az ókori egyiptomi társadalom elit tagjai temetkeztek. A thébai nekropolisz kutatására irányuló ásatási projektet biztosító régészeti koncesszió birtokosa az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE). A Hungarian Archaeological Mission in Thebes égisze alatt három magyar projekt fut, három egyetem együttműködésével. A dr. Vasáros Zsolt (Budapesti Műszaki Egyetem Építészmérnöki Kar, Exploratív Építészeti Tanszék tanszékvezető, egyetemi tanár) által vezetett expedíció a Khokha-domb déli oldalán található sírokat kutatja. Az utolsó ásatási szezonban erről a lelőhelyről előkerült emberi maradványokat az MTM két antropológusa, Bernert Zsolt és Buzár Ágota, valamint az ELTE régész hallgatója, Lovászi Nóra vizsgálta. Az emberi maradványok az előzetes vizsgálat alapján megközelítőleg száz egyénhez tartoztak.

Zalavár és környéke késő avar és Árpád-kor közötti népességtörténete az antropológiai adatok tükrében

ÉVINGER SÁNDOR
Embertani Tár

A Kis-Balaton közelében fekvő Zalavár ma egy ezer főnél kevesebb lelket számláló község, azonban a 9. század második felében, Mosaburg néven, az egész Dunántúl talán legfontosabb hatalmi centrumának adott helyet, az Árpád-kor nagy részében pedig, immár Zalavárként, ispánsági központ volt. Mosaburg megszületése és életútja olyan sorsfordító történelmi események láncolatához kapcsolódik, amelyek egymást meglehetősen gyorsasággal követve játszódtak le a Kárpát-medencében. A sor az Avar Kaganátus 9. század eleji széthullásával kezdődött, a Frank Birodalom dunántúli térhódításával folytatódott, és a honfoglaló magyarság teljes Kárpát-medencére kiterjedő hatalomátvételével, s ezzel a Magyar Fejedelemség, majd a Magyar Királyság megszületésével zárult.

Az előadásban az egykoron központként szolgáló Zalavár-Vársziget és közvetlen vonzáskörzete területén e mozgalmas időszakban élt népességről szerzett eddigi antropológiai ismereteket foglalom össze, a következő kérdésekre koncentrálna. A viszonylag gyors és gyökeres hatalomváltások, illetve ezek következményei vajon a helyi népesség biológiai kontinuitásában és populációszerkezetében is hasonlóan jelentős változásokkal járhattak-e együtt? Van-e bármilyen, sajátos kulturális szokásra utaló jelenség az egyes időszakok helyi csontanyagában? Vannak-e a hatalomátvételek békésebb vagy erőszakosabb módjára utaló nyomok a helyi csontanyagban?

A 2025-ös gyűjteményi, tudományos és közönségkapcsolati tevékenységek bemutatása

KÖHLER KITTI MERCÉDESZ

Embertani Tár

2024–2025 fordulóján jelent meg könyv formátumban a doktori disszertációm angol nyelvű kiadása. Előadásom fókuszában e kutatás legfontosabb eredményeinek az ismertetése áll, ezek a késő újkőkori lengyeli kultúra Kárpát-medencei népességéről szolgáltatnak információt. Ezenkívül kitérek a szerzőségemmel 2025-ben megjelent egyéb tudományos publikációkra és konferencia-előadásokra, illetve röviden érintem a tárgyévben végzett gyűjteményi és közművelődési tevékenységemet is.

Archeogenetikai vizsgálatok a Magyar Természettudományi Múzeumban 2025-ben

MAÁR KITTI

Molekuláris Taxonómiai Laboratórium

Az előadás a Magyar Természettudományi Múzeum Molekuláris Taxonómiai Laboratóriumában 2025-ben folytatott archeogenetikai és történeti genetikai kutatásokat, valamint a labor szakmai működését és módszertani rendszerét érintő fejlesztéseket mutatja be.

A vizsgálatok egyik fókuszterületét a trepanált koponyák genetikai elemzése jelentette, ennek célja ezen beavatkozások biológiai hátterének, valamint az érintett egyének populációgenetikai beágyazottságának feltárása. A projekt hozzájárulhat a Kárpát-medencei középkori népesség genetikai sokféleségének pontosabb megértéséhez, valamint a patológiai és kulturális jelenségek komplex értelmezéséhez.

Kiemelt jelentőségű továbbá a székesfehérvári osszáriumban eltemetett maradványok molekuláris vizsgálata, amely a dinasztikus rokonsági viszonyok és az egykori uralkodóházak genetikai kapcsolatrendszerének rekonstrukcióját célozza.

A Mongólia és Kína területéről származó hun kori mintáknak a Bárdi László-projekt keretében zajló elemzése a kelet-eurázsiai és a Kárpát-medencei régiók közötti történeti kapcsolatok genetikai vizsgálatához járul hozzá, új perspektívát nyitva a hun kori mobilitás és eredet kérdésében.

Az előadás kitér a mintakezelési és kontaminációkontroll-protokollok finomítására, az adatfeldolgozás egységesítésére, valamint a labor stratégiai irányainak meghatározására. A 2025-ös év nem csupán az egyes kutatások szakmai előrehaladásáról szólt, hanem a működés strukturális stabilizálásáról és a múzeum tudományos stratégiájához való szorosabb kapcsolódásáról is.

A Bárdi-projekt első éve

NEPARÁCZKI ENDRE

Molekuláris Taxonómiai Laboratórium

A Bárdi László magyar–kínai tudományos kutatási projekt 2024 októberében indult a vezetésemmel. A projekt kezdeti szakaszában megszerveztük az első expedíciós kutatóutat, amelynek során pekingi, altaji, ürümcsi, ganzsui, höhhoti, ordoszi és tungvancsengi múzeumokat látogattunk meg. A látogatások eredményeként több, a későbbi intézményközi együttműködés alapját képező, előzetes megállapodás született.

A projekt pénzügyi-adminisztratív korlátai miatt 2024 októbere és 2025 májusa között nem volt lehetőség a projekt terhére kötelezettséget vállalni. 2025 május–júniusában azonban – a korábbi jelzéseink figyelembevételét követően – a projekt újraindítása megtörtént. Ennek keretében sor került a pénzügyi megvalósítási struktúra és a szakmai munkaterv teljes körű újratervezésére.

Az átdolgozott program részeként megvalósult egy második expedíciós kutatóút Észak-Kínába és Mongóliába. Ezzel párhuzamosan folytattuk az Ar-gunt lelőhely régészeti feltárását a Mongol Tudományos Akadémia Régészeti Intézetének együttműködésével. A projekt fontos mérföldköveként nemzetközi tudományos konferenciát szerveztünk a Magyar Nemzeti Múzeum Közgyűjteményi Központ – Magyar Természettudományi Múzeumban, amelyen kínai, kazah, amerikai, mongol és magyar kutatók vettek részt.

A projekt jelenlegi szakaszában az archaikus DNS kivonására szolgáló módszerek adaptálásához szükséges laboratóriumi vegyszerek beszerzése zajlik, valamint folyamatban van az észak-kínai hun kori mintaszett összeállításának előkészítése.

Miért érdemes az ázsiai hunokat természettudományos módszerekkel is kutatni?

MAKOLDI MIKLÓS

Molekuláris Taxonómiai Laboratórium

Az ázsiai hunok (xiongnuk) kutatása során számos tudományos kérdés merül fel, melyeket kutatásunk során igyekeztünk vagy igyekszünk megválaszolni. Ezek közül a legfontosabbak azok, hogy milyen kapcsolat áll fenn az ázsiai és európai hunok, azaz a xiongnuk és Attila hunjai között? Van-e összefüggés az ázsiai hunok és Árpád honfoglaló magyarjai között, és ezáltal van-e összefüggés Attila hunjai és a korai magyarok között? Illetve fontos lenne tudnunk, hogy az ázsiai hunok honnan erednek, kik az őseik, és pontosan hol található az őshazájuk. A Bárdi László Magyar–Kínai Tudományos Kutatási Program keretében e kérdésekre keressük a válaszokat.

Mátra Múzeum, Bakonyi Természettudományi Múzeum

A 2025. évi tudományos és gyűjteményi tevékenységem

KISS ÁDÁM

Mátra Múzeum

2025-ben tovább folytattam az Acronictinae alcsalád, és más taxonok (Lepidoptera, Noctuidae) taxonómiai és szisztematikai vizsgálatát. A korábbi években elért eredmények alapján két publikáció jelent meg, melyek összesen egy új génusz, egy új algénusz és 22 faj leírását adják. Kutatónapok keretében a fokozottan védett, Natura 2000-es *Erannis ankeraria* (Lepidoptera, Geometridae) hazai populációit vizsgáltam, és több helyen sikerült újra megtalálni, miközben más védett fajok adataival is hozzájárultam a természetvédelemhez. Részt vettem a Folia historico-naturalia Musei Matraensis 49. kötetében megjelent nyolc publikáció szerkesztésében.

Az Australian Lepidoptera Research Endowment által kiírt pályázat segítségével immár harmadik alkalommal látogathattam meg az Australian National Insect Collectiont Canberrában november 14-e és december 8-a között, folytatva az ott elkezdett taxonómiai munkát. A Rovargyűjtemény I. a néhai Lipovniczky István hagyatékából megmenthető 402 db és további 126 db lepkével gyarapodott. Sajnos a Jász Múzeum 45 417 példányos lepkegyűjteménye adminisztratív okokból kifolyólag még nem került a Mátra Múzeumba.

A tízlábú rákaktól a puhatestűekig - bemutató előadás

TÓTH-LUDÁNYI MERCÉDESZ

Mátra Múzeum

Mivel 2025 decemberében csatlakoztam a Mátra Múzeumhoz, az intézményhez kapcsolódó szakmai tevékenységem még csak rövid időre tekint vissza. Előadásomban ezért elsősorban eddigi tudományos munkásságomat kívánom bemutatni. Ennek keretében röviden kitérek az alapképzés és a mesterképzés során végzett kutatásaimra, ismertetem doktori kutatásom főbb állomásait és eredményeit, valamint bemutatom a 2026-os évre tervezett szakmai célkitűzéseimet is.

A 2025-ös évben végzett tudományos munka a geológiai gyűjteményben

KATONA LAJOS TAMÁS

Bakonyi Természettudományi Múzeum

A Bakonyi Természettudományi Múzeum geológiai gyűjteményében két kiemelt területen zajlott szakmai tevékenység. Az egyik a Pannontó puhatestű-faunájának rendszertani felülvizsgálata volt, amit a dr. Magyar Imre vezetett, NKFI 143787 azonosítójú projekt támogatott. Az elmúlt esztendőben megtörtént a paksi mélyfúrásokból előkerült csigák tisztítása, azonosítása és fotódokumentálása. Ehhez kapcsolódva a HUN-REN–MTM–ELTE Paleontológiai Kutatócsoport felkérésére a Keszthelyi-hegység térségéből származó késő miocén példányok meghatározását is elvégeztem. A másik hangsúlyos irány a pleisztocén korú maradványok előkészítése és vizsgálata volt. A máriagyüdi mamutanyag esetében megtörtént a csontok tisztítása, valamint elkészültek a közléshez szükséges felvételek. A kolozsvári leletek állagmegóvása szintén befejeződött, fényképek és CT-felvételek készültek róluk, továbbá a fogból sikeres kormeghatározást végeztünk.

A gyarapítás terén kiemelendő, hogy beszállítottuk a Papkeszi közelében mélyített ötvenméteres fúrások fúrómagjait. A Pécs melletti lelőhelyről előkerült, több mint száz darab ritka, késő miocén kagyló tisztítása és dokumentálása is megvalósult. Várpalotán Szabó Mártonnal (MTM Őslénytani és Földtani Tár) együtt közösségi feltárást szerveztünk, amely több mint 150 érdeklődőt vonzott; közreműködésükkel jelentős mennyiségű cápafog került az intézménybe. Az 1,5-2 m³ átszítált üledék átválogatása jelenleg is tart.

Ásvány- és Kőzettár, Őslénytani és Földtani Tár

Revíziótól egy kuriózumig

SZÜCS LEVENTE CSABA

Ásvány- és Kőzettár

A tavalyi évben végzett munkám legnagyobb volumenű eleme a gyűjteményi revízió volt. Összesen 2365 ásvány adatainak ellenőrzését és szükség szerinti javítását végeztem el. A munka során műtárgyvédelmi problémák is felszínre kerültek: a korábban alkalmazott tárolóanyagok közül az egyik szivacs típus bomlásnak indult, ragadóssá vált, eltávolítása mechanikus tisztítást, esetenként alkoholos kezelést igényelt.

A köznevelési tevékenységben is aktív szerepet vállaltam: előadásokat tartottam a múzeum által szervezett Természetbúvár Szakkörön és a Teadélután programon. Emellett közreműködtem a Kutatók Éjszakája, a Föld Napja és a Földtudományos Forgatag rendezvényein, ahol interaktív foglalkozásokat tartottam kollégáimmal együtt.

Kiállítási munkákban szintén részt vettem: közreműködtem a Szépművészeti Múzeumban megrendezett Mezopotámia kiállítás anyagának bontásában, valamint a múzeumunkban bemutatott Jókai Mór és az ásványok, az Év Ásványa és az Év Ásványi Nyersanyaga időszaki tárlatok előkészítésében.

Tudományos tevékenységem keretében elvégeztem a Pannonhalmi Főapátság 18. századi, egyedi ásványgyűjteményének történeti rekonstrukcióját. A kutatás egyik kiemelkedő eredménye az ún. „Goldbranderz” azonosítása: a szakirodalomban eddig csak említett, de konkrétan nem dokumentált darabot sikerült jelenleg is meglévő példányként megtalálnom.

A klasszikus árpádi típusú pannóniai puhatestű-fauna új előfordulása Pécs területén

MAGYAR IMRE

Őslénytani és Földtani Tár

Az egyik legkorábban megismert pannóniai endemikus kagylóegyüttest Árpádról, a mai Pécs területéről írta le Moritz Hörnes 1862-ben. Harmadidőszaki puhatestűekről szóló monográfiájában tíz kagylófajt ábrázolt erről a lelőhelyről, köztük nyolc újat. Későbbi szerzők újabb két fajt közöltek a lelőhelyről.

Az árpádi fauna a kagylók feltűnően nagy és vastag héjai, valamint a szélesen tátongó szív kagylók miatt vált nevezetessé. Az árpádi fajok egy részét később más lelőhelyeken is megtalálták, néhányuk azonban ritkaság maradt. A *Lymnocardium haueri*, a *Lymnocardium Stoliczka* nemzetség típusfaja, mindössze néhány szintípus és néhány további ép példány alapján ismert; a faj többi példánya töredékes vagy bizonytalan meghatározású. Ezért ennek az együttesnek minden új felbukkanása jelentős eseménynek számít, még akkor is, ha azok Árpádhoz közel helyezkednek el, és ugyanazt a kőzettestet tárják fel, mint az árpádi feltárás.

Ilyen esemény volt 2013-ban az árpádi típusú puhatestű-fauna felfedezése egy mesterséges útbevágásban Kozármisleny határában, Árpádtól 2,5 km-re keletre. 2024-ben Pécs-Nagypostavölgyben, az árpádi feltárástól 1 km-rel nyugatra találtunk egy kis kibukkanást, ahol a jellegzetes árpádi kagylók közül több is nagy mennyiségben fordult elő. A *Lymnocardium haueri* különösen gyakori volt; több tucat példányt gyűjtöttünk, ezzel megsokszorozva a faj ismert egyedeinek számát.

Önkéntes tudományos és gyűjteményi tevékenységem 2025-ben

KOVÁCS ZOLTÁN

Őslénytani és Földtani Tár

Az Őslénytani és Földtani Tár önkénteseként 2025-ben folytattam a tár gyűjteményében található fosszilis puhatestűanyag rendszerezését, taxonómiai felülvizsgálatát és új gyűjtések anyagainak átadásával történő gyarapítását. Feldolgoztam a kollégák által nemrég begyűjtött tekeresi és mecsekpölöskei miocén gastropodafaunákat, valamint a saját gyűjtésből adományozott letkési miocén gastropodaegyüttes egy újabb részét. Egy hosszabb tanulmány előmunkálatai során áttekintettem a tár gyűjteményében korábban elhelyezett dudari és tatabányai-medencei eocén gastropodaanyagot, ami több új faj leírását tette lehetővé. 2024–2025-ben a múzeum miocén korallanyagát is elkezdtem revideálni. A gyűjteményt érintő, itt felsorolt munkák alapján 2025-ben két önálló és egy társszerzős tanulmányom jelent meg, két másik tanulmány pedig megjelenés alatt áll.

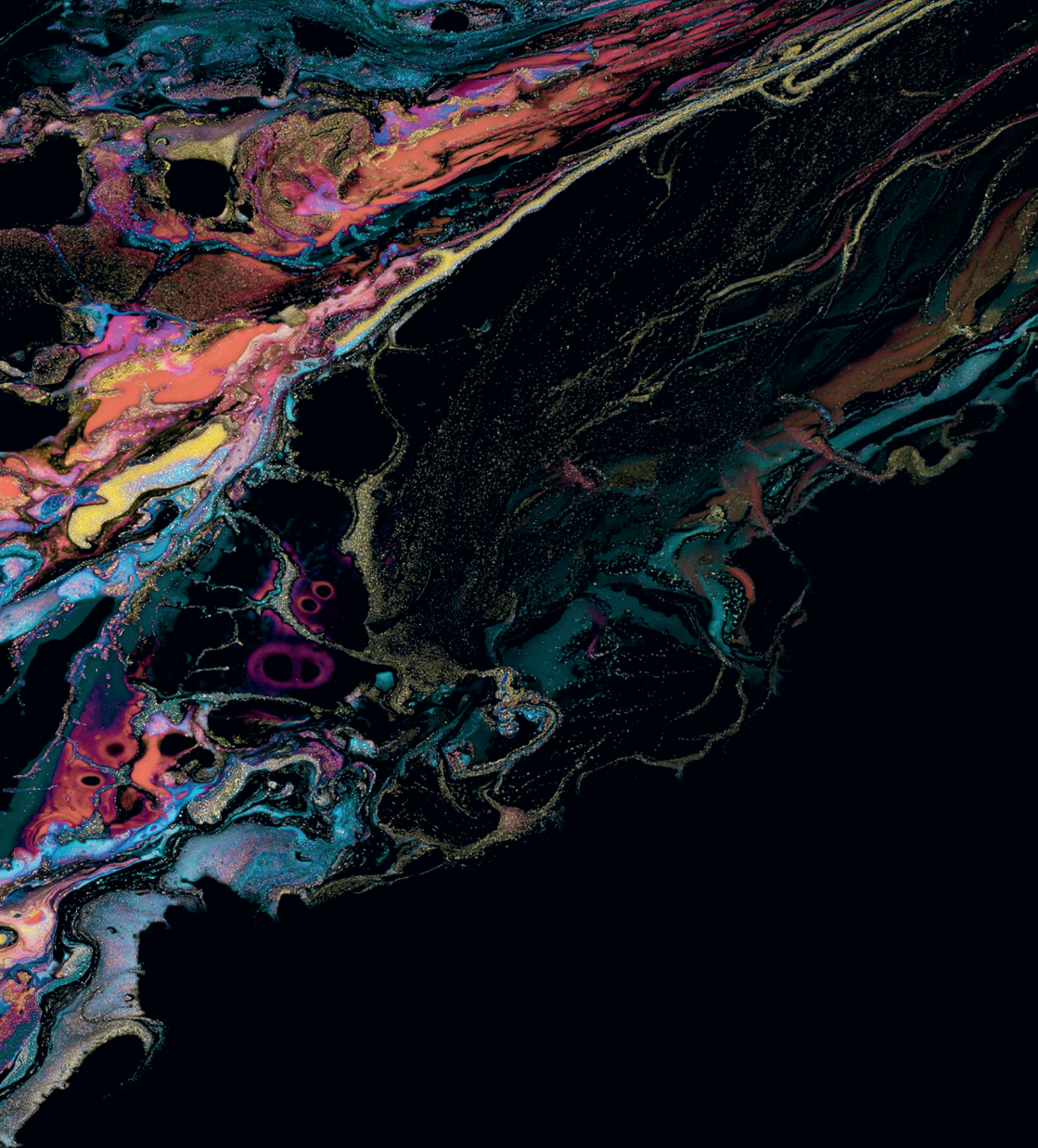
Poszter

A Magyar Természettudományi Múzeum kutatói által leírt új taxonok 2025-ben

SZŐKE VIKTÓRIA ÉS VAS ZOLTÁN

Állattár

A múzeum 13 kutatója 2025-ben összesen 74 új taxont – úgymint 69 tudományra új fajt, egy alfajt, három nemzetséget és egy alnemzetséget – fedezett fel, illetve írt le a biodiverzitás-kutatás legújabb eredményeiként. Az MTM-ben 2025-ben leírt valamennyi új taxon az állatok rendszertani országába tartozik; többségük ma is élő fajokat reprezentál, azonban öt új faj fosszilis. A múzeum rovarászai három nemzetséget és egy alnemzetséget (ezek mind lepkék), valamint 60 új fajt és egy alfajt jegyeztek: hét kérészfajt, egy álkérészfajt, egy tegzesfajt, öt szipókás rovarfajt, a lepkék 37 faját és egy alfaját, egy lisztesfátyolkafajt és nyolc fürkészdarázsfajt. A nem rovar gerincteleneket három televényfőregfaj, illetve öt, miocén korú kihalt faj (négy csiga és egy pörgekarú) képviseli. A gerincteleneknél jóval ritkább az új gerinces állatok felfedezése, ám a múzeum kutatói évről évre mégis megörvendeztetik a világot egy-egy új gerinces fajjal is, így 2025-ben egy új denevérfajjal.

Magyar Nemzeti Múzeum
Közgyűjteményi Központ

Magyar Természettudományi Múzeum